

וו הצרות על אחרות, שוויון ורב תרבותיות

32

במערכת החינוך, הטוענת לרב-תרבותיות, אנו נותנים לקבוצות תרבותיות ללמוד את השפה, התרבות, המנהגים והדת של הקולקטיב הדומיננטי, וממתינים שיתאקלמו. ככל שהן משתלבות מהר יותר אנו טוענים שהחברה היא רב-תרבותית

1

מ

יילון ובסטר מפרש את המונח "אחר" בפירוט שים הבאים: "נוסף, נספח, שונה, רחוק ממה שמתייחסים אליו במקור, שונה בטבעו או בסוגו, מה שנשאר משניים או יותר, כל אחר, כל אלט-רנטיבה". כלומר, האחר הוא כל ישות שאיננה אני, איננה דומה לי, לערכים שלי, ליכולות שלי, להווי שלי ולדרך שבא אני חווה את העולם.

השיפוט שלנו כלפי האחר נקבע על פי שתי גישות: (א) זה שאנו שואפים ללמוד ממנו, לחקות אותו ולאמץ את "האחר שבו"; (ב) זה שאנחנו רוצים להתבדל ולהתרחק ממנו. הדרך הראשונה נקראת בפסיכולוגיה modeling והדרך השנייה נקראת בסוציולוגיה theringo. נקודת המוצא של הפרט במצב השני תהיה: האחר נחות ממני, כל מה שברשותי טוב ונכון יותר מכל מה שיש ברשותו.

המצב של "שיפוט האחר", thernesso, הוא מצב בלתי מודע ברובו, אף על פי שהוא נלמד ומתורגל בקפידה רבה. אנו גדלים בתוך חברות, תרבויות, דתות ומדינות המדגישות את העליונות "שלנו" והייחודיות "שלנו" ומטבע הדברים, קובעות את הנחיתות של כל מי שאיננו בקולקטיב "שלנו". לפסיכולוגיה של othering יש פונקציות חשובות בתהליך הסוציאליזציה ברמה של הקולקטיב וברמה של הפרט.

ברמה של הקולקטיב:

□ עידוד רגש השייכות של הפרט לקולקטיב

כבחירה גאה

□ הדומיננטיות של רגש הביטחון בעצם השייכות לקולקטיב

□ הבלטת מעלותיהן של החלטות קולקטיביות קודמות

□ גאווה בהיסטוריה של הקולקטיב (תמיד מול "אחר" או "אחרים")

□ שיפוט מחדש של מערכת הערכים ומתן לגיטימציה לעקרונותיה (שכתורם מגבילים ומרסנים את ההתנהגות של הפרט)

ברמה של הפרט:

□ היא מעניקה משמעות

לשאלות "כמה אני ייחודי?"

"איך אני יכול להיות שונה

מכל האחרים שנראים די

דומים לי?"

□ מתן לגיטימציה לפרט

להמשיך לשלוט "ביתרונות

שלו"

□ מתן לגיטימציה לפרט

להמשיך לשלוט "בחסרונותיהם של הזולת"

□ לגיטימציה למאמצים האינדיבידואליים שעל

הפרט להשקיע כדי לשרת מטרות של עצמו או

של הקולקטיב

□ לגיטימציה להימנעות הפרט מפעולה או

אמונה של הזולת.

כידוע, תהליך הסוציאליזציה מתרחש בכל רגע

נתון ובאופן הטבעי ביותר, במצבים "נורמליים

ד"ר ח'אולה אבו בקר
היא מרצה במכללת
עמק יזרעאל, החוג
למדעי התנהגות.
מנהלת מכון "מראה"
לחקר נשים במזרח
התיכון



במזרח התיכון, הנשים הערביות נותנות לבניהם הזכרים כלים לשלוט בהן, באחיותיהם ובנשותיהם. תהליך הפנמת הנחיתות של "העצמי" לעומת "האחר" הוא הניצחון האולטימטיבי של השלטת ה"אחר".

התקשורת המודרנית בעידן הגלובליזציה איננה מאפשרת תחרות הוגנת בין "האני" של המיעוט לעומת "האני" של הרוב. היא עוזרת למסד את חוסר האזון הקיים ביחסי הכוח. בתהליך יותר מסוכן, היא מעודדת תחרות תוך-לאומית עם הדגש של עליונות, נבדלות וגזענות.

3

המטרה הבסיסית של מערכת החינוך והתקשורת היא עזרה לפרט להשתייך אל הקולקטיב באמצעות הוויים משותפים עמו. כדי להשיג מטרה זו, המדינה והחברה אינן יכולות להרשות לעצמן להצביע על חברות ומדינות אחרות כטורבות כמו, או משגשגות יותר, או בעלות ערכים נעלים יותר מאלה שיש בבית. על כן, כל חדשה שבאה מחוץ לביתו של הקולקטיב תישפט כזרה, מזוהה ונחותה. כך, מנהגים של מאות שנים, או ערכים ואמונות דתיות של אלפי שנים או היסטוריה של שבטים אשר חיים בשכנות ומסוכסכים ביניהם במשך מאות שנים הופכים לקוריוזים חדשתיים, או לטקסטים שיפוטיים במקראות מערכת החינוך. ובהשוואה לנחיתות המנהג, לזרות הערכים, או לפרימיטיביות של המאבק, "האני" הפרטי והקולקטיבי יזכה באהדה אישית

ונורמטיביים" ובדרך כלל בתוך הקולקטיב. על כן קשה מאוד להבחין במצב של חינוך ל-otherness או לחינוך ל-othering.

כפי שהחברה, באמצעות הסוכן החשוב ביותר בתוכה, המשפחה, מחנכת לשיפוט שלילי של "האחר", כך גם מערכת החינוך והתקשורת, סוכני הסוציאליזציה המרכזיים אחרי המשפחה, והכלים הפועלים בשם ובשירות המדינה, מחנכים ל"אחרות" הזולת.

2

הרגשה של "אחר" קיימת גם כלפי "העצמי" ברמה של הפרט והקולקטיב. התהליך ידוע בפסיכולוגיה כ"ניכור". הפרט הופך להיות זר לעצמו, הוא מאמץ עקרונות, התנהגויות וערכים שהוא

איננו מאמין בנכונותם עד תום. הוא חי בקונפליקט פנימי מתמיד בין תפיסתו את עצמו ובין תפיסת ה"אחר" לו. כאן דעתו של "האחר" חזקה יותר ובעלת משמעות קיומית רבה יותר, במיוחד כתוצאה של פוליטיקה של יחסי כוחות. דעתו של האחר מהווה מכתש עצום אשר מכרסם את הדימוי

העצמי של הפרט רגע אחרי רגע. כוחו של המכתש מונע את "הקול האותנטי" של הפרט. הלחץ עצום של "האחר" אינו מרפה, כי דעותיו הם חלק מהכלים לשלוט בזולת. בכדי "להסתדר" הפרט מקבל החלטה סמי-מורעת ומאמץ את דעת האחר כלפיו. בכך הוא חוסך מעצמו תהליך של "דיסוננס קוגניטיבי"; "אם כולם חושבים שאני שחור עצלן, אני גם אאמין שאני כזה", הוא יאמר לעצמו.

המחנך הברזילי פאולו פריירה טוען, שהמצב הקשה ביותר ביחסים בין רוב ומיעוט הוא כאשר המיעוט מפנים את הטיעון של הרוב כלפי מבנה אישיותו, שיפוט ערכיו, ההיסטוריה שלו, דתו ומשמעות המוסדות המנהלים את חייו. במלים אחרות, כאשר המיעוט מתחיל להתייחס אל עצמו כ"אחר". מצב של ניכור נפשי, חברתי ולאומי. בהיסטוריה של היחסים בין הרוב השחור בדרום אפריקה והמיעוט הלבן, היו אלו המשרתות השחורות אשר "חינכו" את הילדים הלבנים לפתח יחס של ארון-עבד כלפי האוכלוסייה השחורה.

בין הגורמים שעמדו נגד התקדמות נשים ערביות בפוליטיקה היו עמיחותיהן היהודיות. ששיחפו אתן פעולה ועזרו להן רק כל עוד הן היו נאיביות. מתחילות וחסרות כוח

עצמית ובגאווה קולקטיבית. מוזרותו ונחיתותו של האחר ימרוקו את יהלום השייכות פעם אחת נוספת והברק יבלוט וירשים את "העצמי" יותר מתמיד.

העקרונות המפעילים את החינוך והסוציאליזציה ל"אחרות" הזולת הם הם העקרונות של החינוך לאי-שוויוניות הלכה למעשה, חינוך לגזענות.

אנשים רבים הנלחמים למען דמוקרטיה ושוויון אינם מודעים לעמדות הבלתי דמוקרטיות הנלוות לפעילות שלהם. רוגמה אחת היא המאבק של החברה הפלשתינית בתוך ישראל למען שוויון אזרחי במדינה. אין ויכוח פנימי לגבי הלגיטימציה של הדרישות או נחיצותן. כולם מסכימים שיש לסגור את הפערים בכל התחומים בין החברה היהודית לחברה הפלשתינית בישראל.

הוויכוח הקיים מתמקד בכלים או בדרך להשגת הדרישות:

האם יתמקד המאבק בפרלמנט באופן מתורבת, אלגנטי ושקט? או שמא מאבק אזרחי פציפיסטי עדיף בשלב זה? ואולי מאבק אלים הוא התשובה לחוסר ההתייחסות של 50 שנות יחסי רוב-מיעוט? האם נבדלות מהמדינה היא התשובה?

בה בשלב היסטורי זה במזרח התיכון? או שמרי אזרחי הוא זה שיפחיד את המדינה מהמיעוט השקט הזה? האם מאבק מזוין ואלים וערעור הביטחון הפנימי של המדינה הוא התשובה המתאימה?

4

יחד עם זה, החברה הפלשתינית, כמו כל חברה ערבית אחרת, איננה חברה שוויונית במבניה. היא חברה ריבודית וסקטוריאליזם. היא שסועה בחלוקות גזעיות ודתיות: חלוקות המעמדית נשענות על שייכות יישובית של עירוניים מול כפריים. חלוקה זו יוצרת חלוקה תרבותית ומשמרת אותה. חלוקה בין הדתות: ישנו מאבק על עליונות בין הנוצרים והמוסלמים. קיים מאמץ לשמר קשר "תקין פוליטי" כדי להמשיך ולקיים "שקט תעשייתי". החלוקה משתקפת בכל מפלגה פוליטית ובכל רשימת בחירות מוניציפלית ביישובים

מעורבים (להוציא את התנועה האיסלאמית). החלוקה נראית בשכונות החלקות על בסיס דתי בכל היישובים המעורבים ובהעסקת מורים והנהלה בבתי ספר בבעלות המיסיון.

חלוקה אתנית בין בדואים וערבים אחרים, ובין הבדואים בדרום לאלה בצפון, ובין בדואים מישור בים לעומת תושבי היישובים הבלתי מוכרים.

חלוקה ריבודית תת-קרקעית בין בני היישוב המקוריים לעומת פליטים פנימיים.

חלוקה על בסיס השכלה, הכנסה וסמכות קלאסית, במובן של מקס ובר.

חלוקה ריבודית על בסיס מגדרי בין נשים וגברים בעלי נתונים דמוגרפיים ואישיים שווים. כאשר החברה הפלשתינית נדרשת לטפל בחוסר השוויון הפנימי בתוכה, התשובה היא שהרבר איננו דחוף, למרות הסבל של האחר. המאבק בחוסר השוויון (הגזענות) של המדינה מעניק לגיטימציה להמשיך בחוסר השוויון הפנימי (הגזענות הפנימית). כל אופוזיציה לחלטה זו תותקף ותישפט כניסיון להחליש את הקולקטיב הפלשתיני מבפנים.

5

הדינמיקה בחברה היהודית ישראלית די דומה, באופן לא מפתיע. קיומו של "אויב חיצוני מוצהר" מלכד את הקולקטיב הישראלי סביב ערכים אזרחיים, דתיים ומדיניים, ומצמצם את המרווח בין השוליים כלומר, הקונסנזוס מתרחב. זו ההצלחה המדינית-אזרחית האולטימטיבית של כל מדינה מודרנית.

בו בזמן, וכתוצאה של המאבק הביטחוני, נדחים מאבקים חשובים אחרים על שוויון, כמו מאבקים בין:

חלוקה דתית וחילוניות

חלוקה בעלי מוצא אתני שונה כגון מערביים ומזרחיים

חלוקה בעלי "עוצמת ישראליות" דיפרנציאלית, כמו ותיקים, לעומת עולים חדשים

חלוקה בעלי שייכות גזעית שונים, כמון עולים בעלי צבע עור בהיר לעומת עולים בעלי צבע עור כהה עניים ועשירים

חלוקה אנשים המשרתים בצבא לעומת יהודים שלא משרתים

חלוקה יישובי מרכז מול פריפריה

חלוקה ריבודית על בסיס מגדרי בין נשים

□ מסורתית (אנשי דת בעלי מעמד, מכובדי עדות, אנשים ממשפחות מכובדות בחברה וכו') שלושת סוגי הלגיטימציה שלעיל ניתנים לרוב לגברים. כאשר מדברים על "החברה הפלשתינית בישראל", או "החברה היהודית בישראל", אנו למעשה מתייחסים לגברים, שהם מקבלי ההחלטות בשתי החברות. הדרת רגליהן של נשים מקבלת החלטות פוליטיות היא התהליך הנורמטיבי. יתר על כן, כאשר נשים יהודיות ו/או פלשתיניות נוקטות צעדים לקראת השלום, כדי להשפיע, הן לרוב מואשמות בילדותיות, בחוסר אחריות, ברגשנות. כאשר גברים עושים צעדים דומים, הם מתוארים כמי שנוקטים "צעדים של אומץ לב ואחריות", כרגישים, אחראים, בעלי חזון והומניזם. ההתייחסות הבלתי שוויונית בחברות אלו להתנהגותן של נשים ולזו של הגברים, משקפת את ההגדרה של ובסטר ל"אחר": נוסף, נספח, שונה, רחוק ממה שמתייחסים אליו במקור, שונה בטבעו או בסוגו, מה שנשאר משניים.

7

קיים מצב של "אחרות" גם בתוך אותו מגדר: ישנן פמיניסטיות מערביות המנסות להנחיל את ערכיהן לנשים בעולם השלישי, על פי אג'נדה שאיננה מתאימה באסטרטגיה שלה לנשים לא מערביות. למשל, הטיפול באלימות בתוך המשפחה, כלומר נגד נשים וילדים, הוא מטרה אוניברסלית משותפת. יחד עם זה, הטיפול בתופעה בחברה הערבית, באמצעות הגשת תלונה במשטרה, או בריחת האשה וילדיה למקלט מוגן, גרמה עד כה הרבה נזקים.

ההתייחסות ל"אחר" כנחות אינה מאפשרת לפמיניסטיות מערביות ללמוד על הישגיהן של נשים מהעולם השלישי. לדוגמה, שיעור השופות טות במרוקו עולה על זה שבארה"ב ובאירופה; כ-20% מהשופטים במרוקו הן נשים. עובדה זו איננה בולטת כלל וכלל, בהשוואה לפרסומי הנחשלות של נשים במרוקו, בעולם הערבי או בעולם האיסלאמי.

8

מיעוטים, ובהם נשים כקטגוריה חברתית, שימשו כלי אשר שימר את מצב חוסר השוויון נגדם באופן ישיר, באימוץ התנהגות אשר מיסדה



וגברים בעלי נרטיבים דמוגרפיים ואישיים שווים. גם בחברה היהודית ישראלית, האג'נדה הביטחונית שולטת ודוחה הצדה צרכים חשובים אחרים של קולקטיבים קיימים, אשר קולם מושקע תוך כדי האשמתם באנוכיות ובחוסר רגישות לצורכי הקולקטיב.

בחברה הפלשתינית בישראל ובחברה היהודית יש תהליך מתמיד של הינדר לגזענות כלפי האחר "בתוך הקולקטיב שלנו" והאחר שהוא הקולקטיב של אויבנו" קיימת לגיטימציה מכופלת לאימוץ ערכים של עליזנות הפרט בתוך הקולקטיב נגד "האחר". האינטנסיביות של החינוך הבלתי מודע לדה-הומניזציה של האחר גורמת לכרסום עצום בשקט הנפשי ילידי ישראלים, פלשתינים כיהודים. שפת הגוף, השפה המדוברת, התכנים של השיח הציבורי, העמדות המוצהרות של פרטים וקבוצות מצביעים על המצב הפתולוגי של אזרחי המדינה.

6

מיהו שקובע את האג'נדה הקולקטיבית? מיעוט של מקבלי החלטות אשר רכש את הלגיטימציה שלו באחת משלוש דרכים של שליטה (על פי מקס ובר):

□ כריזמטית (סופרים, הוגי דעות, אמנים, מנהיגי סטודנטים וכו')

□ לגיטימית (בעלי השכלה מתאימה, בעלי מעורבות פוליטית, מנהיגים כצבא וכו')

אלימות במשפחה:

נדמיין שנשים רוצחות 20 גברים בממוצע בשנה, בגלל עצם היותם גברים שאינם לומדים איך להחזיר מכות רצח או למנוע אותן.

צדק ושוויון חברתי:

נדמיין שנשים יושבות בבתי-סוהר על עבירות רצח, סמים, רכוש וונדליזם וגברים מסכימים להתחתן אתן, לגדל את ילדיהן, לשמור להן אמר-נים ולפעול לרווחתן בזמן שהותן הארוך בבית הסוהר ולאחר מכן.

סוציאליזציה מגדרית במערכת החינוך:

נדמיין שבספרי הלימוד הגברים נזכרים תמיד כמי שמורידים אשפה וצופים בספורט ללא כל אזכור לתפקיד או עיסוק אחר בחייהם. נדמיין שספרי הלימוד מדגישים אך ורק את הבעלים האנלפטיים, המובטלים, אלה שאינם יכולים לעזור לילדיהם ועל כל שאלה הם עונים להם "כשאמא תחזור היא תעזור לך".

איך תגיב החברה אם נציג במקראות ובספרי הלימוד את קהל הגברים כבכייניים, ותרנים, מקריבים את עצמם, מסתפקים במועט, חסרי אונים, חלשים, מבקשים עזרה כדי לפתור כל בעיה, מבקשים רחמים, נזקקים להכוון וטפשיים. איך החברה תגיב אם ממוצע הגברים העובדים (תמורת שכר) מהגברים המוצגים במקראות וספרי הלימוד יעמוד על 7.7% מהמדרג בזמן ששיעור הנשים המוצגות כעובדות יעמוד על 24%?

מה יהיה המצב אם יוצג בספר שלם רק גבר אחד כבעל עיסוק שנושא שכר - בזמן ש 3.3 נשים מוצגות כבעלות עיסוק כזה? מה נחשוב כאשר הגברים מתוארים כמועסקים בתור אחים, אבות, בעלים, מכבסים, תולים כביסה, שוטפים רצפות, מטפלים בחיות, מטפלים בצמחי בית, עורכים קניות, סורגים, אופים, אורגים, תופרים, עוזרים לבני הבית, ומורים.

חברה פטריארכלית לא היתה עוברת לסדר היום על מצב כזה. איך תגיב חברה שטוענת שהיא שוויונית?

10

תוכניות הלימודים רוויות מסרים ישירים וסמ-יים בעניין הציפיות שיכולות להיות לבנות מעצ-מן. תלמידות שאפתניות רואות בציפיות שלהן מעצמן סטייה מהגבולות המסומנות לקולקטיב. הן מהוות נטע זר בתוך "האחר". מורים ומורות,

את הסרגציה המעמדית, או באמצעות פחד ושתיקה. לדוגמה, אומנות לבנות באירופה של ימי הביניים לקחו על עצמן לחנך את בני המעמד הגבוה לדכא אותן ואת בני הקולקטיב שלהן. יהו-דים בשואה שמרו על התנהגותם של היהודים במחנות הריכוז ודאגו לדכא כל סממן של התנג-דות. מורים ומורות פלשתינאים בישראל אינם נלחמים נגד האופנים שבהם משתקפות דמות חברתם בספרות הילדים היהודית או במקראות בבתי-הספר, ומורות במערכת החינוך לא מתרי-עות על ההתעלמות מכוחן המספרי במערכת ומתפקידן בחברה.

במחקר שעשיתי על נשים ערביות בפוליטיקה הישראלית התברר, שבין הגורמים שעמדו נגד התקדמותן בפוליטיקה היו עמיתותיהן היהודיות, אשר שיתפו אתן פעולה ועזרו להן כל עוד היו נאיביות, מתחילות וחסרות כוח. ככל שהתקדמו והשתוו בכוחן ליהודיות, התחלו האחר-רונות להשתמש בחסמים כדי למנוע את התקדמותן. לרוב, הטיעונים שהשתמשו בהן היהודיות היו: ערביות אינן מתאימות להנהיג יהודיות מבחינה תרבותית ולאומית.

9

בערבית אומרים ש"הדברים נלמדים מהניגודים שלהם". על כן, נאפשר לעצמנו לדמיין לרגע מצב "אחר" בחברה: בפוליטיקה:

נדמיין את מדינת ישראל שבכנסת שלה יש 104 נשים ו-16 גברים. איך נתייחס לסטטוס של הכנ-סת? איך נתייחס לחוקים המשפיעים על כל היבט של החיים היומיומיים שלנו? איך נתייחס להרג-שים של חוקים אלו? בחינוך:

נדמיין אקדמיה שיש בה רק 7.8% פרופסורים גברים מן המניין, או 20.4% גברים בסגל בכל הדרגות החל ממרצה מתחיל, וכל השאר נשים. בשכר:

נדמיין שכל הגברים מקבלים 60% מהשכר החדושי של הנשים, באותו עיסוק, או 82% על אותה שעת עבודה, בגלל חישובים ומניפולציות הקשורות לעצם היותם גברים.

כת החינוך מלמדת ומחנכת ומעניקה לגיטימציה ל"שיפוט האחר" ולהיאחזות בתוך הקולקטיב של החזק, הדומיננטי והשליט.

חינוך לרב-תרבותיות משמעותו שכל צד לומד על הצד השני, וגם על עצמו. במערכת החינוך היהודית בישראל אנו נותנים לקבוצות תרבותיות ללמוד את השפה, התרבות, המנהגים והדת של הקולקטיב הדומיננטי, וממתינים שיתאקלמו. ככל שהן משתלבות מהר יותר אנו טוענים שהחברה היא רב-תרבותית. קהילות מהגרות ומיעוטים אחרים אינם מתבקשים ללמד את הקולקטיב הדומיננטי את תרבותם. מערכת החינוך איננה לומדת שירים רוסיים או תרבות אתיופית. משרד החינוך והתרבות הישראלית הדומיננטית משרדים ביקורת ועליונות אל תת-תרבויות אלו. מגמה דומה קיימת בהקשר לפלשתינאים בישראל ולתרבויות של המזרח התיכון.

השיפוט הסטריאוטיפי של האחר, הלגיטימציה לחנך לדיכוי, לגימור, להשפלה ולדה-הומאניזציה היא כוחה המפוקפק של הגזענות, של ה-othering. כאשר יש עיוורון סלקטיבי ואין ביכור לתנו לראות את הדיכוי שאנו מפעילים, את מיסוד העליונות של קבוצה על אחרת, את המחסומים אשר אנו בונים כדי למנוע מאדם להתקדם ולהשתוות, אנו חייבים לערוך חיפוש רוחני אחרי גרעיני הגזענות הטמונים עמוק בנפשנו. העבודה מתחילה במודעות ועבודה על העצמי, ומתרחבת כאשר אנו מאפשרים לאחר לעזור לנו להיות ראי לגזענות או ל Othering המשתלט עלינו ללא ידיעתנו. ביקורת חיובית והיוון חוזר בזמן אמת יעזרו לנו להעלות את התנהגותנו למודעות. האמון ביכולתנו אנו וביכולות של האחרים, למרות שהם שונים, הוא הגשר המוביל מהסתגרות לקבלת האחר כשווה, שונה ומעשיר.

באופן כלתי מודע, מכוונים את הבנות ליחידות מצומצמות במתמטיקה וגורמים להדרת רגליהן ממקצוע כמו פיזיקה. אך שיעור הסטודנטיות הלומדות בטכניון עומד על 26%, ומהן, שיעור הלומדות לתואר השני הוא 37% ולתואר השלישי הוא 44%, דבר המצביע על המצוינות שלהן. אך גם במוסד זה התפלגות בין הפקולטות מצביע על ראייה מגדרית של תפקיד הנשים העתידית. בפקולטה להנדסת חשמל שיעורן 7%, ובפקולטה לפיזיקה 10%; אך הן מהוות 75% מהסטודנטים בפקולטה להנדסת מזון, 77% בכיולוגיה ו-60% בהוראת המדעים (ראה מאור, 1998).

שיעור המנהלות הערביות בבתי הספר בגליל ובאזור הצפון הוא 8%-5%, אף כי שיעורן בקהל המורים עולה בכמה בתי הספר על 80%, ובתוך המקצוע על 65%. למה אין צעקה בעניין?

בסקר שעשיתי על מקראה

בערבית מכיתה ב' עד כיתה ו', הוצגה דמותן של 28 נשים. 17 היו אמהות, 4 בנות, 4 רעיות, עקרת בית (ללא בעל) ובעלת מקצוע אחת. כל האיורים הציגו נשים שהכינו אוכל או עסקו בניקיון וסידור הבית. אך

במציאות 24% מהנשים הערביות רשומות כמורעסקות בשכר מחוץ לביתן. מערכת החינוך לא ייצגה מציאות זו בספריה. לא נשמע קול אחד של מורות או הורים שהתריע על הצגה מעוותת זו בספר הלימוד. חוסר השוויון איננו נראה לעין. למה אין צעקה בעניין?

11

הנחת היסוד שהחינוך בישראל מאמץ את הגישה הרב-תרבותית שגויה. חינוך רב-תרבותי כפילוסופיה בנוי על העיקרון של חוסר שיפוט "האחר". ממה שנאמר לעיל אנו לומדים שמער-

כאשר החברה הפלשתינית ודרשת לטפל בחוסר השוויון הפנימי בתוכה, החשובה היא שהדבר אינו דחוף

מקורות:

הנתונים המקוריים שעליהם מתבססת הערה מס' 9 הופיעו על אוכלוסיות הנשים. לשם התרגיל הנתונים "הושאלו" לעולם של הגברים. בכדי לעיין במחקר האורגינלי ראה את צופיה מלר, "תכונות אופי אופייניות לנשים ולגברים על פי ספרי הלימוד" בתוך: מצא מין את שוויונו, מקראה לעובדי הוראה: ירושלים, משרד החינוך, התרבות והספורט. עמ' 144-160.

מאור, ענת (עורכת), 1998, נשים הכוח העולה, עמ' 160-172.

להרחבה בנושא soul search בעת קיומה של גזענות כלתי מודעת נא לראות את

Abu Baker, K. (1999). The importance of cultural sensitivity and therapist self-awareness when working with mandatory clients. *Family Process*. Vol 38(1), 55-67

כתב עת לתרבות, חברה וחינוך
בהוצאת הסתדרות המורים בישראל
הקרן לקידום מקצועי
עמותת המורים לקידום ההוראה והחינוך

מס' 22, סחיו 2002

עורך: רוביק רוזנטל
יועץ אקדמי: איחן פלדי
מערכת: כנרת שץ-רוזנבאום
שלמה ישי, צפורה גבעון, חנה להב
עירות צילום: פלאש 90
עריכה לשונית: עמי כהר
שרותי תרגום: נרי גבריאלי
עיצוב: איחן פימנטל
יעוץ אמנותי: דורון פולק
יעוץ תקשורת: יעל ניצן

כתובת המערכת: "פנים", הקרן לקידום מקצועי, מגדלי השקל,
רח' חשי"ח 2, חל-אביב 62098
טלפון: 03-6967188
פקס: 03-6964426

דפוס: רכס פרויקטים חינוכיים בע"מ

מחיר לגיליון: 25 ש"ח
מני ל-4 גליונות: 50 ש"ח לחברי הסתדרות המורים
75 ש"ח לשאינם חברים. על-פי הזמנה למערכת, במכתב, טלפון או פקס.

כל הזכויות שמורות

Panim

Quarterly for Society, Culture and Education

2 Tashach st., Tel-Aviv 62098 Israel

Tel: 03-6967188

Fax: 03-6964426

פנים באינטרנט: www.itu.org.il